

פגישת שה"ח עם סגן נשיא ארה"ב מונדייל
ביום 2.7.78 בשעה 14.45 במלון "המלך דוד"

נוכחים: לואיס, ד. אהרון, סונדרס, קואנדט, דיניץ, רובינשטיין.
- 1331 - - 3334 -

מונדייל: אנו רוצים לשפר את היחסים עמכם, וכואב לי לחוש בחוסר האמון שאני מרגיש
כאן בענין זה. אני יודע שלנשיא, לי ולעם האמריקני כולו אין כל כוונה רעה, אך ישנה
דאגה בשאלה כיצד ניתן להחיש את תהליך השלום. קל אמנם לדבר על פשרות כשאתה חי בארה"ב,
ואני יודע שאתה מודאג, היליתי רוצה לשמוע את ביקורתך ודעתך לגבי מה שעשוי להיות
אסטרטגיה טובה להמשך.

שה"ח: ברשותך, לא אמתח ביקורת. אין זה מתפקידי לבקר את הנשיא ואם ירצה רה"מ יעשה
זאת. אך אין פירוש הדבר, שאיני מודאג ולעתים מרגיש נעלב ממה שנאמר בבית-הלכן. אולם
לא אומר מה אני חש. השאלה האמיתית היא כיצד נמשיך, שכן עלינו לעשות שלום, לא עם
ארה"ב, אלא עם הערבים, ואינכם מסייעים לכך במידה רבה. הרבה נובע מחמת מדיניותכם
המוטעית, וכרגע מדובר במו"מ עם המצרים. ישנה לגבי שאלה אחת, שאיני יודע התשובה
הרשמית המצרית לגביה, אך אני יודע את תוכנה, השאלה היא האם נכון סאדאת להתקדם
לשלום נפרד אם תנאיו יתקבלו על-ידינו. שאלנו זאת שוב ושוב ולא קיבלנו תשובה, תחושת
היא, שמה שקורה עכשו, אינו שאיננו יכולים להגיע להסכם בנושאים השונים, אלא שסאדאת
חש, שאיני יכול לעשות שלום נפרד הן לגבי סיני והן לגבי הגדמ"ע, אלא אם כן יצליח להכניס
את חוסיין לא יחתום על הסכם שלום, וימשוך אותנו ויחסט (squeeze) ויגרום לכם לסחוט
אותנו, וכשתפתר בעיה אחת יעלה אחרת, ונהיה במשך כל הזמן בצד הלא נכון, כי ידרוש
וויתורים, מכיוון שהוא שאינו יכול לחתום על שלום נפרד. אילו הצטרף חוסיין לסאדאת,
אולי היה מתנה זאת בכך, שבלי סוריה אינו יכול לעשות שלום עלינו להסכים לתנאיו של
אסד. אך זוהי רק הנחה היפותטית. אנו שואלים שאלה ישירה - אם מגיעים אנו להסכם עם
סאדאת, היחתום על חוזה שלום עמנו, בשם מצרים וינו"ש, ואם לאו - לגבי מצרים ורצועת-
עזה שהוא מוסמך לדבר בשבילן. איני חושב שקיבלנו תשובה או תשובה ברורה, ואם נלך
ללונדון, ונניח שנגיע להסכם, יאמר, שהוא זקוק לחוסיין, אחרת, אם לא יצטרף אלינו, לא
יהיה שלום בלעדיו. זו הבעיה העיקרית, והיא החלה לגבי סיני. אינני חושב, שהממשל שלכם
אי פעם שאל את סאדאת אם מקבל הוא את 242 כבסיס למו"מ, אילו שאלתם היה אומר - לא,
ומה שהוא דורש לגבי סיני הוא שאינו מוותר על אינץ' אחד, בעוד ש-242 אינה דורשת
מאתנו להיסוג כל הדרך כולה. אולם, בהכירנו את עמדתו, חשבתי - ואני מדבר בשם עצמי -
שסאדאת לא יוותר, ולכן הגשנו תכניתנו. אנו איננו מחפשים שטחים, הגם שהנשיא קארטר אמר
מה שאמר; אנו רוצים רק שטח לחיות עליו ולא להתחסל, לכן חשבנו שאולי ניתן למצוא
תחליף לבעית בטחוננו בסיני לא ע"י שינוי הגבולות אלא באמצעים אחרים, שלא התקבלו
על ידינו. אמרנו איפוא שאנו מוכנים להחזיר את כל השטח שבריבונותו אך סאדאת אמר: לא!
הבה נדון בגדמ"ע, ונתחיל בהצהרת עקרונות. הצעותיו עתה אינן יכולות להיות טובות
בשבילנו, כפי ששמענו ברדיו קהיר ומתגובת הנשיא שלכם. אני מנסה לומר שאפילו אם בהצעות
אלה ובשלנו ניתן למצוא דרך לחיות יחד ב-5 השנים הראשונות, תיאורטית אפשרי הדבר, אך

יש לי התחושה שהוא יאמר - הבה נניח לכך לזמן מה ונראה מה עם חוסיין וה-guidelines לפתרון הגדמ"ע ונקפוץ מסעיף אחד למשנהו, כלומר - כשנהיה מוכנים להגיע להסכם עמו, ינסה להמנע מזאת, הסיבה היא שהוא מרגיש שאינו יכול לעשות שלום נפרד ככל שהמדובר בו עצמו, לא רק בין מצרים לישראל, אלא גם בין מצרים, רצועת עזה וישראל, וזאת כל עוד סאדאת מזה ושאר הערבים מזה. זאת, כיוון שאם יעשה הסכם שלום כלשהו עם ישראל וימצא מחוץ לקואליציה הערבית - לא יהיה להם סיכוי להביסנו ולא יהיה בידם כוח מיקוח בגולן, ולכן תהיה זאת מבחינתם דקירה בגב. עם מצרים יש להם סיכוי צבאי, מה שאין כן בלעדיה, ואין הם רוצים להמצא במצב כזה. אם זהו המקרה - במה מדובר מבחינתנו, בסימפוזיון?

מונדיל: אתה מתכוון לשיחות לונדון?

שה"ח: גם ב-7 החודשים האחרונים וב-20 השנים הבאות. מהם כל השאלונים? אם סאדאת אינו מוכן, כפי שנראה לי (ולוואי שאני טועה), להסכם שלום בינינו לבינו על רצועת עזה וסיני, זה יהיה חסר תועלת.

מונדיל: אנו מאמינים שסאדאת כן ברצונו לשלום. אם תוכלו לקבל את דבריו (והוא ביטא הרבה בפומבי) - הוא מחפש הסכם הן בקשר לסיני והן בקשר לגדמ"ע ועזה. הניסוח הפומבי שלו להבי רצונו, שונה מפרשנותו ומהפרשנות שלכם ל-242. אנו הוצאנו את המלה "the" ומדברים על "שטחים" ולא "השטחים". צריך להיות מו"מ בין הצדדים, והשטחים שיוחזרו הם אלה שישראל תותר במו"מ. קיומנו שעקרון יסודי של "שטחים" יכול להיות בסיס ההחלטה. לאחרונה סאדאת בראיון מסויים דיבר לראשונה על האפשרות שלא תהיה נסיגה מלאה, אך אין לדעת באמת מה רצונו מו"מ, והוא צריך להרגיש שיוכל לנהל מו"מ כנציגם של כל המעוניינים בגדמ"ע ועזה. תמיד חשבתי, שאם נוכל להגיע להסכם בענין העקרונות, דבר זה עשוי לתת לסאדאת את הכיסוי שהוא זקוק לו להתקדמות לגבי סיני, וזה יספק לנו בסיס ללחוץ על חוסיין, שזו הדרך הטובה להביאו. לך יש נסיון רב, ואתה מומחה יותר ממני, אך אמינותו של הסכם על הגדמ"ע שיושג ^{ההסכם} חוסיין תהיה גדולה יותר ^{אם} ישתתף ^{אם} ודעתנו היא שיהא אשר יהא התהליך בגדמ"ע, צריך להיות קשר עם ירדן. יש די ראיות המשמשות בסיס לפסימיזם לגבי כל מה שאמרתי, אולם הטיעון הבסיסי הוא שיש שנויים היסטוריים מסויימים, הכרת מצרים בישראל, בקור סאדאת בירושלים וכדו' וכדאי לנסות. יש חשש שאחרת ימשיך דור נוסף בחשדנות ששררה, ואולי אכן יקרה כך, אך יש לנצל את ההזדמנות.

בשאלות שהצגת אתה לסאדאת ^{אם} האם מצפה הוא לנסיגה מלאה, האם ידון בדבר הגדמ"ע, מה בדבר נוכחות צבאית שלכם לאחר 5 שנים, ומה דעתו על נוסחת אסואן - מה שסברתי היה, שיהיו סיכוי ואפשרות שאתם תקבלו תשובה חיובית בכל הדברים. השאלה היא מה יקרה אם יהיו תשובות חיוביות. כשקראתי זאת הבנתי, שאלה שאלות הגיוניות, ואם יתנו תשובה חיובית זה יהיה בסיס למו"מ. האם אני קורא הרבה מדי לתוך השאלות?

שה"ח: כן. אמרתי לשגריר לואיס לגבי אחת השאלות, שהיא באה לאחר שהנשיא אמר לרה"מ, כי סאדאת מוכן לתיקוני גבול או תיקוני גבול קלים. הנשיא אמר, ששמע מסאדאת אך רוצה לברר את העמדה, וכך צמחו השאלות. אמרתי ללואיס בהבהרותינו שעמדת ממשלת ישראל אינה, שאם סאדאת מוכן לתיקוני גבול קלים ביו"ש דבר זה עשוי לשמש בסיס להסכם שלום ביו"ש. השאלה היתה - לגבי התפיסה של סאדאת, ושוב, ^{בשיחות} עם המזכיר ואנס הבהרתי - שאפילו אם יאמר סאדאת כן,

אין זה (תיקוני גבול קלים) מהווה בסיס לשום הסכם שאנו חושבים עליו לגבי יו"ש .
מונדייל: אני מבין שסימפוזיונים אינם מעניינים אותך, אך מה אם סאדאט יקבל את הקונצפציה של מו"מ על גבולות בתוך מסגרת 242 (אינני יודע היש סיכוי לכך)?

שה"ח: אסביר מה תשובותינו, שלדעתי אינן רק ברורות אלא גם חיוביות, קונסטרוקטיביות והיחידות שלדעתי עשויות לשמש בסיס להסכם. לגבי 242 - ^{התייחסו} הן בהצעתנו להצהרת העקרונות והן בשיחה עם הנשיא, כשפרופ' ברק אמר ^{מטעם} הממשלה, (לואיס קיבל העתק מדברים אלה). איני חושב שאפשר לומר זאת בצורה ברורה יותר.

(דיניץ קורא שאלת הנשיא ותשובת ברק מ-21.3 בענין ישימותה של 242, שהובאו על-ידינו לפגישה).

שה"ח: גם הוספנו בהצעתנו להצהרת עקרונות מ-22.3.78 כי 242 מתייחסת לכל המדינות פרטנו שמותיהן. כשאנו אומרים, ש-242 תהיה הבסיס עם ירדן, פירוש הדבר הוא יו"ש, וכן בשאר הסעיפים. אמרנו שהצעתנו תואמת ל-242, ^{מאין} יכולות להיות גם הצעות אחרות.

מונדייל: אתם רוצים איפוא לראות מה מציעה ירדן?

שה"ח: כן, איננו מכחישים את תחולת 242 לגבי יו"ש.

מונדייל: היה בסיס למבוכה, כי היתה שיחה שבה לא הובהרו הדברים.

שה"ח: הנשיא שאל, וזאת בנוכחות רה"מ, וקיבל את התשובה.

מונדייל: דעתנו היא שהתשובה הפונקציונלית, כלומר, כיצד רואים את הצעת 5 השנים, אינה מה שיש במסגרת 242. היה רעיון של נסיגה טריטוריאלית. אם אני שומע את דבריך בצורה פרקטית, ואני מכבד מאד את נסיונך העצום, הרי אתה פסימיסטי באורח בסיסי, אולי זה המצב, אך אנו חשים, שיש להבין תחילה, שסאדאט עלול בנקודה מסוימת להימצא, מסיבות פנימיות, בביקורת רבה על שנקט עמדה מבודדת (אני חושב שיש לו גם בעיות פנימיות רציניות). הוא מדבר על ענין פאן-ערבי, והטיעון הוא, שבגלל הקהילה הערבית אינו יכול להמשיך. איני אומר זאת כדי לדרוש מכם ויתורים, אלא שכל הצדדים צריכים לנסות לנצל את החלון שנפתח, ואם ניכשל ^{לנדע} שעשינו כמיטב יכולתנו.

שה"ח: אך אינכם הולכים בדרך זו.

מונדייל: אמור לנו מה עלינו לעשות.

שה"ח: אומר לך. אמרת שאני מנוסה. אני מנוסה במו"מ עם הערבים מזה 30 שנה, בלא תוצאות, פרט לכך, שחלק מאלה שניהלנו אתם מו"מ נרצחו. לגבי תשובותינו, שלא השביעו את רצונכם, השבנו בענין 242 בלא חמדה, אך בבירור רב למדי, שהיא חלה על יו"ש, ושזוהי תכניתנו, ואם יש אחרות - הבה נדון. לגבי השאלה אם ישראל תהיה מוכנה לאחר 5 שנים להחליט בדבר הסטטוס הסופי, אנשיכם אינטליגנטיים למדי לקרוא בהצעת ה-self rule מה שכתוב בסעיף 24, ששאלת הרבונות נשארה פתוחה, ובסעיף 25 - שלאחר 5 שנים יהיה review של כל העקרונות. השאלה היתה - האם שאלה זו (סטטוס הקבע) תטופל, וכיצד. הסכמנו למכניזם ע"י הסכם. השאלה היתה אם שאלה זו, של סטטוס סופי של האזור, תוכרע לאחר 5 שנים. שאלה זו מצויה בתכנית.

מדוע אתם רוצים לכפות על רה"מ בגין מעבר לכך שבסעיף 24 כתוב שזה פתוח וכל צד יכול להעלות, ובסעיף 26^{כתיב} שלאחר 5 שנים כל העקרונות יהיו נתונים ל-review. אם ירצו הערבים להעלות זאת - הדבר קיים. היכול מישהו שקרא זאת לומר, שאנו שוללים את האפשרות שלאחר 5 שנים, אם צד אחד - הערבים - יבקשו הסכם סופי על הרבונות, דבר זה יוכרע?
מונדייל: הבנתי. לגבי ההצהרות שלך בקשר לתשובותיכם, חשבתי, שאמרת שע"י שאלות שיישאלו - שאלות של היחסים בין הצדדים בעניני ה-self rule^{מיון וכו'} ושאלות של שנויים טריטוריאליים יוצאו מהכלל.

לואיס: כן.

שה"ח: כן.

מונדייל: אולי טעיתי בהבנתי מקודם. הבנתי היא, שאם ישראל תסכים להשתמש ב-5 השנים כתקופת מעבר במהלכה נוכל לנהל מו"מ עם הצדדים, להשתמש בנוסחת אסואן, בצורה זו או אחרת, ולהשתמש ב-5 השנים לקביעת הסטטוס הסופי של נושאי הגדמ"ע ועזה בלי לומר מה יהיה סטטוס זה, העשוי לכלול לפי 242 שטחים, שינוהל עליהם מו"מ, דבר זה עשוי להיות הבסיס לתחילת שיחות רציניות. אך אם אומרים שהשאלות הן אם מחלקת החנוך קשורה יותר לירדן או לישראל, ואילו בסיסית נמשיך בצורה של האוטונומיה המקורית - יש לי פחות בטחון שזה יביא תקוה, אם כי אולי זה כך.

שה"ח: הסכמנו להשיב, אם ה-self rule יוגשם עם שנויים אחדים, מה יקרה לאחר 5 השנים. אלה שאלות שהועלו בווישינגטון.

מונדייל: זה היה בפגישה האחרונה.

שה"ח: אינני מכחיש שלרה"מ בגין בלתי אפשרי היה לענות בצורה שנסחתם לנו, ואילו הייתי אני במקומכם, לא הייתי מבקש אפילו משותף קטן ביותר לחתום על נוסח שהצעתם אתם. אך זהו סגנונכם.

מונדייל: אתה אומר שהפסיכולוגיה לא היתה טובה.

שה"ח: לא אומר עוד, השאלה היא לא מי אנו אלא מי אתם. אתם מנסחים את התשובה ואומרים לנו היכן לחתום. אנו מחפשים דרך להמשיך במו"מ, ויש לנו בצד האחד סאדאת אך גם ישנו רה"מ בגין. מדוע עליכם ללחוץ על בגין בשאלה נפרדת, כשאומר הוא זאת בדרכו שלו? אני שותף מלא לכך, וכשהתשובה הפוזיטיבית ישנה בתכנית^{זכויות החלטה מיוחדת שיהיו} ה-nachbar ה-self rule הוא בסיס למו"מ

התכנית למונדייל), וכך סעיף 26. אילו ענינו כפי שביקשתם היינו צריכים לומר שלאחר 5 שנים שאלת הרבונות תעלה, והלא יש בתכנית שלאחר 5 שנים יהיה review?

מונדייל: כשאמרנו בפגישה הראשונה שזה מהווה בסיס למו"מ, לחצנו לדעת מה יקרה לאחר 5 שנים. זאת אמרנו אז. אולי לא היינו צריכים להציג זאת בצורה שאלה. (לסונדרס) מהן תולדות השאלה?

סונדרס: לאחר 6 שעות דיונים עם המזכיר בסוף אפריל דברנו על השאלות, והשאלות עלו לאחר השיחה. הבעיה היתה, איך לתת לסאדאת תחושה של מה שיקרה לאחר 5 השנים. כיצד נוכל להביא

הגדרה, כך שלאחר 5 השנים ניתן יהיה להגיע למשהו.

שה"ח: אינני מפחית מערכו של מה שענינו, אך לאחר ששאלת הרבונות כתובה בהצעה - היא קיימת, וחזרתי על כך בכנסת, שהנושא של השאלה של הסטטוס הסופי ^{אננו} בתכנית. ישנה גם השאלה המסובכת של 3 הצדדים ו-4 הצדדים. 4 הצדדים שינהלו מו"מ להגיע להסכם שלום - מצרים, ירדן, נציגי הערבים הפלסטינאים ואנו. בשלב זה יש לנו רק 2 - מצרים ואנו, אך לא ירדן והערבים הפלסטינאים. אולם לבסוף, בהנחה שנגיע להסכם, היחסים צריכים להיקבע בין ה-3 - ירדן, ישראל והערבים ^{מלוא} ולא מצרים. אני שמח שמצרים מעולם לא ביקשה להיות שותף בעתיד, אלא caretaker ל-5 שנים. הם רואים בערבים הפלסטינאים חלק מהיחידה הפלסטינאית שתהא קשורה עם ירדן. הם הסכימו שהם יהיו שותף למו"מ, כי אין אחר, לכן עלינו לעודד, כי האחרים אינם באים, אך מן הצד האחר אומרים הם, שאינם רוצים לספח הרצועה, אלא שתהיה קשורה לירדן, כפי שירצו אנשי הרצועה. חשבתי שזה היה מחוכם מצדי לאמור, שלאחר 5 שנים תהיה קביעה ע"י 4 הצדדים על אופי היחסים בין ה-3: ירדן, ישראל והערבים ^{מלוא} ואם הללו רוצים להמשיך באוטונומיה - טוב, ואם ירצו קשר הדוק יותר עם ישראל (וזה אולי לא כל כך ריאלי) או עם ירדן - איננו דוחים זאת. לא קל היה לשכנע את הממשלה לכך, והגם, שזה לא נקבע ספציפית בהחלטה, אמרתי זאת הן בכנסת והן בשיחתי עם לואיס. אם אנו מציעים כך, שארבעתנו ^{מלוא} מנסים להשיג שלום, ואם ירדן אינה באה והערבים הפלסטינאים אינם באים - ננסה להשיג עם המצרים אינם רוצים להיות שותף מתמיד ליו"ש. מה שהם אומרים, ואנשיכם אומרים, הוא שלא תהא מדינה פלסטינאית, אלא יחסים בין ^{מלוא} הערבים לירדן - והלא מה שאנו מציעים הוא, שזה יידון בין הצדדים לאחר 5 שנים על בסיס המכניזם שאתם מציעים; כלומר לא רק חנוך אלא למשל גם משרד המשפטים, או המשטרה. אילו אתם והמצרים קבלתם את ה-self rule, הרי השאלה של סטטוס סופי נמצאת בתכנית ואיננו מבקשים לבטל זאת, לאחר 5 שנים נדון ונסכים על אופי היחסים בין ירדן, ישראל והאוטונומיה. גם הסכמנו שארבעת הצדדים שותפים להסכם שלום - ואיני רואה איפוא שום חוט חסר במכניזם להתחלת מו"מ עתה, ולהסכמה על מה שיוחלט, כולל התשובה לגבי 242 שניתנה ע"י היועץ המשפטי (ש-242 מתייחסת ליו"ש אך אנו חושבים שהצעתנו תואמת את 242, ואם לאחרים הצעות אחרות - אפשר להביאן).

מונדייל: בהנחה שזו הדרך להתקדם, כיצד ניתן להגיע למו"מ? לדעתי האישי, הבעיה הגדולה היא שכל עוד תהליך המו"מ אינו נמשך, הטבע האנושי הוא לדרוש מקסימום, כי אי אפשר להתחיל בנקודת הסוף, אלא בנקודות שיש מקום לויתור בהן. יתכן כי שיחות כמאל-דיין יעזרו לכך.

שה"ח: אני חושש שלא יעזרו.

מונדייל: מהן שאר האפשרויות?

שה"ח: יש שני צעדים מוטעים בטקטיקת המו"מ שלכם: (1) שום הצהרה גלויה ע"י הערבים אינה עשויה להיות של פשרה, בין אם קוראים זאת הצעה מצרית או ירדנית או פלסטינאית. אם מבקשים הצהרת עקרונות שתפורסם - לא יוכל סאדאת ללכת בצורה אחרת. הדרך היחידה לגביו להיות ריאלי אינה בהצהרה פומבית. מה שאני מציע, אינו פגישה סודית אלא הצהרה שיכולה לא להיות סודית, אלא שלא כל מה שייאמר יפורסם. אם מבקשים הצהרה פומבית - יהא עליהם לבסוף להגיע לידי כך, שאם אש"ף ופליטים ערבים פלסטינאים יאמרו לסאדאת, שהאוי"ם החליט

אחרי 1967, שלכל הפליטים הזכות לחזור, ^{היש לך הזכות לוותר על כך,} לא ילך בלי זאת. אילו ישב כאן בצורה ^{יכול היה לומר} אני יודע שאין זה ריאליסטי לבקש מישראל להחזיר כל הפליטים. אך אם מבקשים אותו להצהיר הצהרה פומבית בקשר לפליטים, יהא עליו לומר שלכולם הזכות לחזור. זוהי נקודה אחת, וזהו מה שיקרה, אם יהיו כל הטלביזיות וברברה וולטרס, שכבר צילצלה פעמיים בענין לונדון.

(2) הנקודה השניה - מצרים שרויה בצרות כלכליות בדומה ^{לנו} ושיש לנו, ואמרת לנשיא קארטר כשנפגשנו: הדרך היחידה, כדי שסאדאת יוכל להזיז את העניינים ולומר: צריך לעשות שלום, היא לסייע לו, תוך התנאת העזרה מצדכם ^{למצרים} בתוך מסגרת השלום.

הפגישה נמשכה כשעה, ולאחריה נסעו סגן הנשיא ושה"ח יחד לפגישת העבודה ^{בלשכת רה"מ}.

א. רובינשטיין